

بیست

دانشگاه مازندران

پایان نامه دوره کارشناسی ارشد

عنوان:

بررسی ماهیت انقلاب‌های رنگین در گرجستان، اوکراین و قرقیزستان

A Study on Rose Revolution in
Gorgia, Ukrain and Kyrgyzstan

دانشجو:

معصومه ابراهیمی

استاد راهنما:

دکتر مهدی رهبری

استاد مشاور:

دکتر حسین جمالی

بهار ۱۳۸۸

چکیده

انقلاب از مهم‌ترین تغییر و تحولات سیاسی به شمار می‌رود که در دوره‌های زمانی مختلف، اشکال گوناگونی به خود گرفته است به طوری که تعاریف آن نیز تحت تأثیر خصوصیات زمانی آن بوده است. جدیدترین نوع انقلاب تحت عنوان انقلاب‌های رنگین هستند که اگرچه برخی معتقدند به سبب ویژگی‌های بسیار متفاوت از انقلاب‌های قدیمی نمی‌توان آن را انقلاب دانست اما آن چه اهمیت دارد این است که این عنوان متداول و رایج مانده است. عقیده غالب بر این است که این تحولات، تغییرات مهمی را به همراه دارد؛ تنها شیوه رسیدن به این اهداف با انقلابیون قبلی متفاوت است که شامل شیوه‌های مسالمت‌آمیز، بدون جنگ و خونریزی، همراه با اعتراضات مسالمت‌آمیز و حمایت‌های کشورهای مدعی دموکراسی خواهی در این کشورهاست.

در این رساله با بررسی انقلاب‌های رنگین در گرجستان، اوکراین و قرقیزستان سه نکته اساسی که در وقوع نوع انقلاب‌های آن‌ها که به طور غیر خشونت آمیز و به صورت مسالمت‌آمیز بود، مهم است شامل موارد زیر است: عوامل خارجی مؤثر در انقلاب که با همراهی عوامل داخلی سبب انقلاب شده است، نوع حکومت و عدم استفاده از نیروی نظامی، گرایش مردمان این کشورها به دموکراسی خواهی.

در نهایت می‌توان گفت امروزه به دلیل گسترش ارتباطات و اطلاعات ناشی از جهانی شدن، گرایش مردم به دموکراسی خواهی افزایش یافته است و حکومت‌ها هم به دلیل بالا رفتن انتظارات مردم، کمتر می‌توانند از نیروی نظامی برای سرکوب خواسته‌های آنان استفاده کنند و مجبورند تا حد امکان تن به خواسته‌های آنان دهند. در این راه آن چه به شکل گیری این روند یعنی دستیابی به اهداف انقلابیون کمک نموده و انقلاب را به سرانجام رسانده است تلاش‌های گسترده قدرت‌های بزرگ برای حامی جلوه دادن خود برای شکل گیری دموکراسی است که اگرچه از این طریق خواهان به ثمر رساندن اهداف خود هستند، از سوی دیگر انقلابی را شکل می‌دهند که بعدها آن گونه که باید و شاید به اهداف و شعارهای خود نمی‌رسد. آن چه در این راه مهم جلوه داده می‌شود تلاشی است که امروزه در راستای افول قدرت دولت‌های غیر دموکراتیک و شکل گیری حکومت‌های دموکراسی خواه صورت می‌گیرد.

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

کلیات

- ۱- طرح مسأله..... ۲
- ۲- ادبیات پژوهش..... ۸
- ۳- فرضیه‌ها..... ۱۳
- ۴- حدود و اهداف پژوهش..... ۱۴
- ۵- روش پژوهش..... ۱۶
- الف) تعریف مفاهیم کلیدی..... ۱۶
- ب) چارچوب نظری..... ۱۶
- ج) فنون و تکنیک‌های جمع‌آوری اطلاعات..... ۱۸
- د) سازماندهی تحقیق..... ۱۸

فصل اول: انقلاب

- الف) تعریف انقلاب..... ۲۱
- ۱- تعریف انقلاب بر اساس نیت و اهداف انقلابیون..... ۲۵
- ۲- تعریف انقلاب بر اساس پیامدها..... ۲۵
- ۳- تعریف انقلاب بر اساس وضعیت انقلابی..... ۲۵
- ب) دوره‌های تاریخی انقلاب‌ها..... ۳۱
- ۱- انقلاب‌های کلاسیک..... ۳۱
- ۲- انقلاب‌های مدرن..... ۳۴
- موج اول: قرن نوزدهم و اوایل قرن بیستم..... ۳۵
- موج دوم: نیمه دوم قرن بیستم تا ۱۹۸۰..... ۳۸
- موج سوم: از ۱۹۸۰ تا اواخر قرن بیستم..... ۴۰
- موج چهارم: اواخر قرن بیستم..... ۴۲
- ۳- انقلاب‌های پست مدرن..... ۴۳
- ج) انقلاب‌های رنگین..... ۴۶

- ۱- تعریف و ویژگی ها..... ۴۶
- ۲- ماهیت..... ۴۹
- ۳- نظریه پردازان..... ۵۳
- ۴- استمرار انقلاب‌های رنگی یا پایان راه؟..... ۵۹

فصل دوم: انقلاب‌های رنگین در آسیای مرکزی و قفقاز

- ۱- اهمیت منطقه آسیای مرکزی و قفقاز..... ۶۳
- ۲- آسیای مرکزی و قفقاز پس از فروپاشی شوروی..... ۶۷
- ۳- انقلاب‌های رنگین در کشورهای..... ۷۴
- الف) گرجستان..... ۷۵
- ب) اوکراین..... ۷۶
- ج) قرقیزستان..... ۷۹

فصل سوم: بررسی ماهیت انقلاب‌های رنگین در کشورهای گرجستان،

اوکراین و قرقیزستان

- الف) عوامل داخلی..... ۸۶
- ۱- نوع نظام سیاسی..... ۸۶
- ۲- فساد سیاسی و اقتصادی..... ۱۰۰
- ۳- بحران اقلیت‌ها..... ۱۰۲
- ۴- ناکارآمدی اقتصادی..... ۱۰۴
- ۵- گرایش به مردم سالاری..... ۱۰۹
- ب) عوامل خارجی
- ۱- بازیگران دولتی..... ۱۱۸
- ایالات متحده آمریکا..... ۱۱۸
- اروپا..... ۱۲۸
- ۲- بازیگران غیر دولتی..... ۱۳۱
- بنیادهای خارجی..... ۱۳۱

۱۳۹..... رسانه‌ها.....-

۱۴۴..... بازگران خارجی و جنبش‌های دانشجویی و مدنی.....-

۱۴۸..... فرایند جهانی شدن و انقلاب‌های رنگی.....-

۱۵۷..... **نتیجه گیری**.....

۱۶۱..... **منابع و مآخذ**.....

سخن نخست

تلاش برای نوشتن مقاله‌ای علمی در مورد انقلاب‌های رنگین را در دوره کارشناسی ارشد شروع نمودم اما در آن جا تنها گوشه‌ای از بحث در مورد این نوع از تغییر و تحول را بررسی کردم. با انتخاب موضوع رساله در مورد انقلاب‌های رنگین بود که زوایای گوناگونی از آن در ذهنم شکل گرفت و بالاخره با راهنمایی اساتید راهنما و مشاورم آن چه به عنوان موضوع اصلی در مرکز کار قرار گرفت پاسخ به سؤال چرایی عدم استفاده از نیروی نظامی در این انقلاب‌ها و شکل‌گیری انقلاب به صورت مسالمت‌آمیز بود؛ چیزی که مهم‌ترین ویژگی انقلاب‌های رنگین را تشکیل می‌داد و عامل مهمی در ایجاد فاصله این انقلاب‌ها از انقلاب‌های قدیم می‌شد. سه کشور مورد بررسی در این رساله گرجستان، اوکراین و قرقیزستان بودند که با بررسی چگونگی شکل‌گیری انقلاب‌ها در آن‌ها، این چرایی شکل گرفت. در فصل اول، مباحث مربوط به انقلاب بیان می‌شود و در مورد تعاریف ارائه شده از انقلاب در دوره‌های گذشته و نظریه پردازی آن‌ها توضیحاتی ارائه می‌شود و سپس انقلاب‌های رنگین و نظریه پردازی در این خصوص بیان می‌شود و در مورد ماهیت انقلاب‌های رنگی مطالبی بیان می‌شود.

در فصل دوم، انقلاب‌های رنگین در سه کشور بیان می‌شود و روند شکل‌گیری انقلاب‌ها در سه کشور گرجستان، اوکراین و قرقیزستان با توجه به اهمیت منطقه آسیای مرکزی و قفقاز بیان می‌شود. در این فصل موارد مشابه و متفاوت انقلاب‌های ذکر شده نیز بیان می‌شود. فرضیه اصلی این رساله در قالب مباحثی چون عوامل خارجی تأثیر گذار، نوع حکومت این کشورها و گرایش مردم به دموکراسی خواهی قابل طرح است که در قالب بحث عوامل داخلی و خارجی مؤثر در انقلاب بیان می‌شود. این مباحث در فصل سوم بیان شده است. در پایان نیز بحث میزان موفقیت این انقلاب‌ها بیان می‌شود.

هرچند به نظر می‌رسد زوایای گوناگون دیگری هست که در مورد انقلاب‌های رنگین باید مورد بررسی قرار گیرد اما تمام تلاش‌م را با کمک اساتید محترم راهنما و مشاور انجام دادم تا جنبه‌های مهم آن را بیان کنم. در این میان، جا دارد از زحمات بی‌دریغ و راهنمایی‌های استاد گرامی راهنما دکتر مهدی رهبری، تلاش‌ها و زحمات استاد محترم مشاور دکتر حسین جمالی که هر دو در گشودن راه‌های نو در نوشتن این رساله زحمات زیادی کشیدند، از اساتید دیگر گروه که در این سالها زحمات زیادی برایم کشیدند، از کمک‌های خانواده و همراهی و تشویق‌های بی‌دریغ همسر مهربانم قدردانی نمایم. امیدوارم با به سر انجام رساندن این رساله توانسته باشم گوشه‌ای از زحمات همه آن‌ها را جبران کرده باشم.

مقدمه

کلیات

۱- طرح مسأله

سالیان متمادی انقلاب‌ها با در اختیار داشتن ایدئولوژی‌های خاص، در صدد رسیدن به آرمان‌ها و خواسته‌های بلندپروازانه‌ای بودند که معمولاً در ذهن پرورانده شده بودند و کمتر جنبه عینی داشتند. این انقلاب‌ها که از انقلاب فرانسه به شکل خشونت آمیز آغاز شده بود، به این دلیل خشونت آمیز نامیده می‌شد که در آن مردم می‌خواستند رژیم سیاسی موجود و تمام بنیادها را تغییر دهند؛ حکومت نیز در این راه از ابزارهای نظامی گسترده‌ای برای سرکوب مخالفان استفاده می‌کرد تا جلوی مبارزات علیه رژیم را بگیرد؛ چنان‌چه مخالفان هم از ابزارهای خشونت آمیز استفاده می‌کردند؛ اتفاقاً رنگ‌هایی که بر این انقلاب‌ها گذاشته می‌شد مانند سیاه و سرخ نیز نشان از خشونت آمیز بودن آن داشت؛ در نتیجه این کنش و واکنش‌ها، تعداد زیادی از مردم کشته می‌شدند. از این رو، وجه خشونت‌آمیز این انقلاب‌ها برجسته بود. برای اولین بار در دسامبر ۱۹۸۹ کشور چکاسلواکی شاهد رخداد انقلاب مخملین بود. (طاهری، ۱۳۸۶: ۱) این انقلاب‌ها به عنوان پدیده‌هایی هستند که با کمترین خشونت در تغییر رژیم به وقوع می‌پیوندند.

در واقع، انقلاب‌های مخملی یا رنگی نامی است که به صورت گروهی به دسته‌ای از تحرکات مربوط به هم اطلاق می‌شود که شامل انقلاب‌های آرام با کمترین خشونت در تغییر رژیم است. وجه مشترک تمام این حرکات، مبارزات منفی هستند که عمدتاً بر ضد حکومت‌هایی که خود را متعصب و دیکتاتوری نشان داده‌اند، به کار گرفته می‌شوند. مخالفین به طور کلی از دموکراسی و آزادی دفاع کرده‌اند. در تمام حالات، یک رنگ یا گل خاصی به عنوان نماد، مورد استفاده قرار گرفته است. (ساجدوا، ۱۳۸۴: ۲۱۹) اگر بخواهیم مهم‌ترین ویژگی‌های این انقلاب‌ها را به صورت موردی بیان کنیم می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱- کمترین حد خشونت

۲- استفاده از یک رنگ ملایم به عنوان سمبل وحدت و نماد مخالفت

۳- هدفمندی در جهت تحقق دموکراسی و حقوق بشر

۴- اعتراض و تظاهرات مسالمت آمیز

۵- تغییر حکومت و حاکمان بدون تغییرات بنیادین

در سالهای بین ۲۰۰۳ و ۲۰۰۵ این رویداد در کشورهای گرجستان، اوکراین و قرقیزستان با همین ویژگی‌ها به وقوع پیوست.

انتخابات پارلمانی گرجستان در تاریخ دوم نوامبر ۲۰۰۳ با شرکت احزاب و گروه‌های سیاسی موافق و مخالف دولت برگزار شد. برابر نظرسنجی‌های به عمل آمده در آستانه انتخابات توسط تشکل‌های غیردولتی، احزاب مخالف دولت شانس بیشتر برای پیروزی داشتند. تشکل غیردولتی تحت نام انتخابات عادلانه که به منظور پایش انتخابات ایجاد شده بود و عموماً توسط احزاب مخالف هدایت می‌شد طی یک نظرسنجی رتبه نخست را به حزب حرکت ملی به رهبری ساکاشویلی داد. اما کمیسیون مرکزی انتخابات گرجستان نتایج را رد نمود و نتیجه را به گونه‌ای دیگر اعلام کرد.

گروه‌های مخالف پیش از اعلام نتیجه قطعی انتخابات توسط کمیسیون مرکزی انتخابات با این پیش‌بینی که در نتیجه نهایی احزاب مخالف به عنوان احزاب پیروز معرفی خواهند شد شروع به اعتراض و برگزاری تظاهرات کردند. تظاهر کنندگان طی چند روز متوالی مقابل ساختمان‌های نهادهای دولتی از جمله ساختمان ریاست جمهوری تجمع کرده و شعارهای تندی علیه دولت سر دادند. وزارت دفاع گرجستان تعداد زیادی نیروهای ضد شورش را به همراه تجهیزات به پایتخت آورد ولی این نیروها هیچ وقت به اقدام نظامی علیه تظاهرکنندگان دست نزدند.

مخالفت‌ها روز به روز شدت بیشتری یافت تا اینکه در تاریخ ۲۲ نوامبر معترضان خشمگین که از سوی ساکاشویلی هدایت می‌شدند به تصرف ساختمان ریاست جمهوری اقدام کردند. شوارنادزه که سال‌های طولانی در مقامات سیاسی کشور گرجستان فعالیت می‌کرد با بروز این تحول به یک باره محبوبیت خود را از دست داد و تحت مراقبت محافظان از دفتر خود به نقطه نامعلومی فرار کرد و در روز ۲۳ نوامبر استعفای خود را اعلام نمود پس از آن مخالفان به رهبری بوجانادزه رئیس مجلس با اعلام حکومت موقت، اداره کشور را به دست گرفتند و چند ماه بعد نیز ساکاشویلی که از سوی غرب به طور کامل حمایت می‌شد به عنوان رئیس جمهور این کشور زمام امور را به دست گرفت. (گلشن پژوه، ۱۳۸۴: ۱۳-۹) روند انقلاب در کشور گرجستان نشان دهنده آن است که شیوه‌های مبارزاتی که مردم در راستای رسیدن به اهداف خود پی گرفته اند، شیوه‌هایی مسالمت آمیز بوده است.

تحولات اوکراین نیز که در نتیجه آن، ویکتور یوشنکو با کسب ۵۲ درصد آراء به ریاست جمهوری اوکراین انتخاب و رهبری انقلاب نارنجی را به دست گرفت از ۲۱ نوامبر ۲۰۰۴ شروع و تا ۲۶ دسامبر همان سال به طول انجامید. این رویداد به عنوان دومین تحول بنیادین در جامعه کشورهای مشترک‌المنافع تاثیرات قابل توجهی در سطح داخلی، منطقه ای و بین‌المللی بر جای گذاشت. (کولایی، ۱۳۸۴: ۱۰۱)

در دوم آذر ماه ۱۳۸۳ متعاقب برگزاری انتخابات ریاست جمهوری اوکراین و اعلام پیروزی ویکتور یانکوویچ با احراز ۴۹/۵۸ درصد آراء، اپوزیسیون داخلی و ناظران بین‌المللی موارد عدیدهای از تخلف در جریان رای گیری را اعلام نمودند. این در حالی بود که ناظران اعزامی از کشورهای مشترک‌المنافع به رغم وجود تخلفات زیاد روند برگزاری انتخابات را قانونی اعلام نمودند. حمایت کرمیلین از یانکوویچ بطور جدی دنبال می‌شد و در همین رابطه ولادیمیر پوتین پیش از برگزاری انتخابات دو بار به کیف سفر کرد. پس از پیروزی یانکوویچ، ولادیمیر

گزارش‌های واصله از کشورهای اروپایی نیز حاکی از آن بود که دیپلمات‌های اوکراینی، یوشچنکو را رئیس جمهور اعلام نموده اند. با اصرار کمیسیون مرکزی انتخابات بر مواضع قبلی خود و اوج‌گیری اعتراضات مردمی، پارلمان اوکراین نشستی اضطراری برگزار نمود تا این که پارلمان اوکراین رد نتایج دور دوم انتخابات را به تصویب رساند. با برگزاری مجدد انتخابات در اوکراین و کسب ۵۲/۲۱ درصد آراء، پیروزی قطعی یوشچنکو در ۶ دی ۱۳۸۳ قطعی شد. (همان ۱۰۸-۱۰۴)

در اوکراین نیز همانند گرجستان، تحولات در راستای مبارزاتی مسالمت آمیز و به دور از خشونت شکل گرفت. حوادث قرقیزستان در ایام تعطیلات سال نو ایرانی اتفاق افتاد و وقتی که پایان یافت بسیاری گفتند چه سریع تمام شد این در حالی بود که از دو ماه قبل یعنی از بهمن ماه و بعد از برگزاری انتخابات، مخالفان دولت حرکت خود را از جنوب آغاز کردند و پس از گرفتن شهر بیشکک به سمت شمال پیشروی کردند. ذکر این نکته هم جالب است که افرادی که از جنوب آمدند، ابتدا زمین‌های اطراف بیشکک را می‌گرفتند و شروع به خانه سازی

اعتراض‌کنندگان جنوبی پس از استقرار در بیشکک دو ماه به تظاهرات خود ادامه دادند و در طول این مدت با باقی‌اف، سفیر آمریکا و مقامات دیگر ملاقات داشتند تا در نهایت بین او و باقی‌اف از طریق خانم نارایوا، وزیر خارجهٔ پیشین قرقیزستان، اتحادی ایجاد شد. در ۲۴ مارس ۲۰۰۵ تظاهرات ساده‌ای از سوی مخالفان برگزار شد و تعداد اندکی از مخالفان به سمت کاخ ریاست جمهوری حرکت کردند. این عده وقتی مقابل نرده‌های کاخ رسیدند پلیس به آن‌ها اجازه حرکت نداد اما روز بعد با همراهی پلیس معترضان وارد کاخ شدند چون آقایف نیم ساعت قبل به مقصد مسکو پرواز کرده بود. در جریان این اعتراضات کسی کشته نشد و تظاهرات‌کنندگان به مراکز اقتصادی بسیاری که آقایف در آن‌ها سهم داشت حمله کردند. با فرار آقایف به مسکو، نیروهای اتحاد و باقی‌اف اعلام کردند که دولت سرنگون شده است. (کولایی، ۱۳۸۴: ۱۶۴-۱۶۵) در نهایت همانند دو کشور دیگر، در قرقیزستان هم شیوه‌هایی مشابه روندهای قبلی سبب وقوع انقلابی آرام شد.

همان‌طور که مشاهده می‌شود در این سه کشور، حکومت مرکزی بدون جنگ و خونریزی‌هایی که در انقلاب‌های قدیمی وجود داشت، توسط مردم و با روش‌های مسالمت‌جویانه از کار برکنار شد و در واقع روش‌هایی که به کار برده شد تا انقلاب به پیروزی برسد به صورت مسالمت‌آمیز و به دور از خشونت بود.

با توجه به تحولات ذکر شده، این پرسش مهم به نظر می‌رسد:

سؤال اصلی:

چرا در سه کشور گرجستان، اوکراین و قرقیزستان، مبارزه سیاسی در جهت براندازی حکومت مسلط به صورت مسالمت آمیز و عدم کاربرد خشونت بوده است؟

سوالات فرعی:

- تجارب مبارزاتی پیشین در جریان استقلال خواهی در اتخاذ روش مسالمت آمیز چه نقشی داشت؟

- آموزش‌های بنیادهای دموکراسی خواه به چه میزان در استفاده از شیوه‌های مبارزه مسالمت‌جویانه نقش داشت؟

- نوع حکومت و میزان استفاده از قدرت توسط این نوع حکومت‌ها به چه میزان در انقلاب‌های رنگین نقش داشت؟

- گرایش مردمان این کشورها به مردم سالاری تا چه اندازه آن‌ها را در رسیدن به اهداف خود یاری نمود؟

- نقش قدرت‌های دولتی خارجی در وقوع این انقلاب‌ها چه می‌باشد؟

- جهانی شدن چه نقشی در وقوع این گونه انقلاب‌ها در عصر جدید دارد؟

۲- ادبیات پژوهش

در پیشینه تحقیق، سوابق پژوهشی مورد بررسی قرار می‌گیرد و منابعی که در زمینه‌های مورد نظر وجود دارد دسته‌بندی می‌گردد. این دسته‌بندی‌ها بر اساس تأکید آثار بر عوامل مؤثر در شکل‌گیری این انقلاب‌ها می‌باشد. با توجه به بررسی‌هایی که در مقالات و نوشته‌ها صورت گرفت و با توجه به مفاهیم مورد نظر، موارد تأکید هر یک از آن‌ها به صورت زیر است:

الف) وجود مشکلات اقتصادی و قومیتی:

- در مقاله «تحلیل ژئوپلیتیکی تحولات گرجستان پس از ۱۱ سپتامبر» از بهرام

امیراحمدیان در کتاب افسانه انقلاب‌های رنگی به مشکلات داخلی علی‌الخصوص بحران قومیتی در دوران شواردناده اشاره می‌شود که مشکلات و درگیری‌هایی که بین دولت او و بخش‌ها وجود داشت سبب می‌شد تا دولت با ضعف روبرو شود. این گروهها تقاضای استقلال طلبی و خودمختاری داشتند و از جمله مهم‌ترین این مشکلات مربوط به قوم‌های آبخازستان و آجارستان بود که در مقاطع مختلف، فعالیت‌هایی از خود نشان دادند تا به استقلال دست یابند.

- در مقاله «بررسی تحولات در اوکراین و نتایج آن» از حمیدرضا حافظی در کتاب

افسانه انقلاب‌های رنگی نیز در بررسی عوامل مؤثر بر دگرگونی‌های اوکراین به نقش انحصار قدرت اقتصادی و ثروت در دست الیگارشی حاکم اشاره شده است که به عدم توزیع عادلانه ثروت منجر شده است و باعث فقر گسترده در میان مردم شده است. مشکلات عدیده ناشی از فقر سبب مقاومت مردم در برابر آن می‌شد.

- در مقاله «سقوط شواردناده و پیروزی مخالفان» از بهزاد احمدی لفورکی در کتاب

راهنمای منطقه خزر و منطقه آسیای مرکزی و قفقاز در قسمت گرجستان به مشکلات داخلی و بحران‌های ناشی از آن اشاره شده است. نویسنده به ناکارآمدی دولت در عملکرد اقتصادی‌اش و

- در کتاب «گسل‌های منازعه در آسیای مرکزی و قفقاز جنوبی» از اولگا آلیکر به شاخص‌های بروز کشمکش در گرجستان در یک جدول اشاره شده است که به عواملی چون گسترش اقتدارگرایی، جدایی‌طلبی، جنبش‌های مردمی اشاره شده است که همگی ناشی از مشکلات به وجود آمده بود.

- در مقاله «ریشه رخداد‌های مارس ۲۰۰۵ در قرقیزستان» از دکتر الهه کولایی به مشکلات داخلی این کشور در پایان دهه ۹۰ همچون کاهش تولیدات صنعتی و کشاورزی، تورم و فساد مالی به عنوان عوامل مهم بروز تحولات در این کشور اشاره شده است.

(ب) نقش طرح‌ها و حمایت‌های خارجی:

منظور از طرح‌ها و حمایت‌ها، برنامه‌ها و هزینه‌هایی است که دولت‌های بیگانه به خصوص آمریکا به بهانه‌های ایجاد دموکراسی و ... در این کشورها اجرا کرده اند. در واقع در برخی از منابع به نقش مهم عوامل بیگانه اشاره شده که اگر این عامل نبود شاید انقلاب صورت نمی‌گرفت یا خیلی دیرتر صورت می‌گرفت. این حمایت‌ها در بخش‌های مختلف علمی، سیاسی، فرهنگی، آموزشی و ... بود.

- در مقاله «نقش بازیگران خارجی در انقلاب‌های رنگی» از حسن عسگری در فصلنامه مطالعات آسیای مرکزی و قفقاز به نقش مهم بازیگران خارجی مخصوصاً آمریکا و حمایت‌های فراوان او از مخالفان در مقاطع مختلف اشاره شده است.

- در مقاله «بررسی تحولات در اوکراین و نتایج آن» از حمیدرضا حافظی در کتاب افسانه انقلاب‌های رنگی نیز در بررسی عوامل موثر بر دگرگونی‌های اوکراین به نقش بنیادهای

- در مقاله «گرجستان صحنه تعاملات پیدا و پنهان امریکا و روسیه» از رضا صولت

و پیمان مولوی در مجموعه گزیده تحولات جهان به نقش رقابت بین آمریکا و روسیه بر سر گرجستان با توجه به اهمیت زیاد این کشور، اشاره شده است و گفته می‌شود که دو کشور، گرجستان را محلی برای تأمین منافع خود و جلوگیری از نفوذ دیگری قرار داده اند.

- در مقاله «تغییر رژیم از طریق انقلاب‌های رنگی» از گلشن ساجدوا در فصلنامه

مطالعات آسیای مرکزی و قفقاز به نقش آمریکا در ایجاد دولت مورد نظر خود اشاره شده و فعالیت‌هایی که این کشور در این راستا انجام داده است و نقش عامل خارجی در این مقاله برجسته است.

- در مقاله *Rose colored glasses? Color revolutions and cartoon chaos in postsocialist*

Georgia از Manning, Paul نیز به حمایت بنیادهای خارجی در ایجاد جنبش‌های دانشجویی و مدنی برای اعتراض مسالمت آمیز اشاره شده است و تأثیر عوامل خارجی را در این انقلاب نشان می‌دهد.

ج) پیوند بحران‌های اقتصادی و اجتماعی با پشتیبانی‌ها و حمایت‌های

خارجی:

- در مقاله «تغییر دمکراتیک یا رقابت جهانی» از ابوالکازین و دانیلویچ در فصلنامه

مطالعات آسیای مرکزی و قفقاز به انقلاب‌های رنگین در منطقه آسیای مرکزی و قفقاز اشاره شده است و علل داخلی و ژئوپلیتیک را در فرایند انقلاب‌های این کشورها بیان می‌کند همانند عدم توسل مقامات به زور، بحران مشروعیت نظام، تضادهای هیأت حاکمه، منابع مالی و

- در مقاله «نگاهی به رویدادهای گرجستان و پیامدهای آن» از حمیدرضا حافظی

در کتاب افسانه انقلاب‌های رنگی از عوامل مهمی در مورد وقوع انقلاب و کم شدن اعتبار شواردناده اشاره شده که مهم‌ترین آن‌ها عبارتند از شکاف‌های قومی آبخازستان و آجارس‌تان، فقدان اصل گردش نخبگان، نقش مردم، حمایت‌های آمریکا، نقش روسیه، نقش سازمان‌های بین‌المللی، عدم وفاداری نزدیکان شواردناده به او و ... که پس از بیان اهمیت این عوامل به نزدیک شدن نیروهای داخلی و خارجی مخالف اشاره شده است.

- در کتاب «امنیت در قفقاز جنوبی» از احمد کاظمی در قسمت گرجستان به حمایت

غرب و آمریکا در شکل‌گیری انقلاب و تسریع بخشیدن به جریان مخالفت‌ها اشاره شده است و تأثیری که بنیاد سوروس بر رشد آگاهی‌های مردمی داشته است و علت همکاری نیروهای مردمی با این بنیاد را ضعف‌های اقتصادی، سیاسی، فقر و بیکاری و مسائلی از این قبیل در دوران شواردناده می‌داند.

- در مقاله «موقعیت ژئوپلیتیک گرجستان و رقابت‌های روسیه و آمریکا» از بهرام

امیراحمدیان در روزنامه همشهری دیپلماتیک به مشکلات اقتصادی دوره شواردناده و فقر و فساد و رشوه در سیستم اداری و اقتصادی اشاره شده است و اتکایی که دولت به آمریکا داشت اما آمریکا با دیدن شرایط، در زمان اعتراضات، به نفع خود حرکت می‌کند. همچنین به اتحاد نیروهای دولتی (بورجانادزه، ساکاشویلی و ژوانیا) هم به عنوان عامل مهم در انقلاب اشاره شده است.

- در مقاله «انقلاب‌های رنگین» از الهه کولایی در روزنامه همشهری دیپلماتیک، علاوه بر اینکه به مشکلات اقتصادی و قومیتی در گرجستان اشاره شده است آن را به عنوان عامل اعتراض‌ها و نارضایتی‌های مردمی می‌داند و همچنین به آمریکا و حضور او در منطقه اشاره شده است که به بهانه ایجاد دموکراسی، سعی دارد تا به اشکال گوناگون، امور این کشور را به نفع خود تغییر دهد.

- در مقاله «انقلاب رز گرجستان؛ دستاوردها و ناکامی‌های دولت جدید» از حسن عسگری در فصلنامه مطالعات آسیای مرکزی و قفقاز بیشتر به تحولات نزدیک به دوران انقلاب اشاره شده است و نویسنده معتقد است که هم مشکلات داخلی و هم مشکلات خارجی در این دوران وجود داشته است و پس از توضیح هر یک از آن‌ها، به هر دو دسته به عنوان عامل مهم انقلاب اشاره شده است.

- در کتاب «افسانه انقلاب‌های رنگی» از الهه کولایی در بخش‌های مختلف به عوامل داخلی و خارجی مؤثر در انقلاب‌های رنگین در کشورهای گرجستان، اوکراین و قرقیزستان به صورت کامل پرداخته شده است.

- در مقاله Civic action and democratic power shifts: on strategies and resources از Demes, Pavol and Joery Forbrig، به نقش عوامل داخلی و خارجی در این انقلاب‌ها به عنوان دلایل بروز انقلاب اشاره شده است. در این نوشته، مسائل این کشورها پس از فروپاشی شوروی مورد بررسی قرار گرفته و دخالت‌های بیگانگان با همراهی مشکلات داخلی انقلاب را شکل داده است.

خأأهای موجود در مورد منابع و پیشنهاد در مورد چگونگی رفع آن:

در مورد منابع موجود و مورد بررسی باید گفت به دلیل این که موضوع این تحقیق موضوع تقریباً جدیدی است منابعی که به صورت جامع و کامل بتواند همه ابعاد موضوع را بررسی کرده باشد بسیار کم است و معمولاً هریک از آن‌ها به جنبه خاصی می‌پردازند و بیشتر آن‌ها هم بنا بر اخبار و اطلاعات موجود که معمولاً به هم شبیه است به تحلیل پرداخته‌اند. به نظر می‌رسد که منابع به خصوص کتاب‌ها در حال افزایش باشد و طی چند سال آینده بتوان منابع به صورت کتاب را بیشتر دید. با توجه به بررسی‌های انجام شده در منابع ذکر شده، مطلب حائز اهمیتی که از نظر من، کمتر مورد بررسی قرار گرفته است این بوده که چرا در این کشورهایی که انقلاب‌های مخملین در آن‌ها به وقوع پیوسته است، شیوه مسالمت آمیز و عدم کاربرد خشونت وجود داشته است. در حالی که منابع دسته بندی شده بر محوریت‌های دیگری به بررسی انقلاب پرداخته‌اند. در این طرح نیز ما به دنبال آن هستیم تا به بررسی چرایی وجود این شیوه در این انقلاب‌ها بپردازیم.

۳- فرضیه‌ها

فرضیه اصلی در پاسخ به این سؤال اصلی شکل گرفت : چرا در سه کشور گرجستان، اوکراین و قرقیزستان، مبارزه سیاسی در جهت براندازی حکومت مسلط به صورت مسالمت آمیز و عدم کاربرد خشونت بوده است؟

فرضیه اصلی:

آموزش‌های بنیادهای دموکراسی خواه در استفاده از روش‌های مسالمت آمیز با توجه به پیروزی این روش‌ها در سال‌های پیش از آن، نوع حکومت در این کشورها و عدم استفاده از نیروی نظامی به طور گسترده و گرایش مردمان مناطق مختلف در این کشورها به ایجاد مردم